

zda nejde o sebevraždu (v červenci na Triglavu jakýs student nalezen mrtev), takže zbývají pouze: 27. července smrt J. Petriče na Skučě a 26. října smrtelný úraz jistého zemského úředníka v severní stěně Vrtače.

CHATA HALLER-ANGER-HAUS v Karvendlu byla letošní zimy lavinou úplně zničena. Z celé budovy, v níž bylo místa pro 50 osob, zbyl jen kus zdi.

DOVINNÉ POJIŠTĚNÍ TURISTSKÉ. Švýcarský Alpský Klub usnesl se na povinném pojištění všech svých asi 15.000 čítajících členů u syndikátu švýcarských bank na 5000 franků pro případ smrti a na 5000 franků pro případ invalidity.

Ex.

Ex.

Spolkové zprávy.

VALNÁ HROMADA odboru koná se ve čtvrtek dne 7. května t. r. o půl sedmé hodině večerní v nové místnosti spolkové. Nesejde-li se dostatečný počet členů, koná se o sedmé hodině druhá valná hromada bez ohledu na počet přítomných. Na pořadu: Zprávy výboru. Volné návrhy.

POSLEDNÍ VEČER ODBORU v letošním jarním období konal se dne 30. března v Obecním domě. Po několika přednáškách věnovaných vesměs horám poloostrova Balkánského byla pozornost našeho občerstva obrácena ke krajinám středoevropským, k Švýcarsku. Přednášející p. dr. Věra Babáková dovedla o horách švýcarských, tak často navštěvovaných, povědět mnoho nového i podalí proctené vyličení svých potulěk. Též výběr obrazů byl vhodný, zejména se líbily pittoreskní scenerie z Rothenburgu. Poněvadž přízeň členstva k našim večerům stále vzrůstá, budou po prázdninách pořádány častěji, výbor snaží se již nyní zabezpečiti zajímavá témata i obrazy. Tak přislíbil p. dr. B. Jedlička novou serii jezerských autochromů, která jistě přes léto vzroste, dále máme slíbenou přednášku p. R. Storcha o letošní cestě po Sudanu.

SPOLKOVÁ MÍSTNOST ve Sněmovní ul. č. 173 bude členstvu od 1. května přístupna. Jakmile bude knihovna a časopisy uvedeny do pořádku, bude interestům možno užiti tu periodické alpské literatury německé, francouzské, anglické, vlašské a jiné v Praze nedostupné. O úředních hodinách podáme zprávu v příštím čísle. Administrace „Alpského Věstníku“ bude míti své sídlo tamtéž.

OBSAH 4. ČÍSLA: Tuma, Několik důležitých názvů v Julských Alpách. — Růžička, Biologie v Alpách. — Scheiner, Hotel Prisojnik. — Zprávy: Ze slovanských Alp a Přímoří. — Literatura. — Různé. — Spolkové.

Vydává Český odbor slovinského alpského družstva redakci Dra B. Franty a Dra V. Dvorského. — Knihtiskárna Karla Reyly nást. Marie Reylová, Praha III.

ALPSKÝ VĚSTNÍK

ORGÁN ČESKÉHO ODBORU SLOVINSKÉHO ALPSKÉHO DRUŽSTVA.
ROČNÍK XVI. 1914. ČÍSLO 5.

Dr. JOS. KRÁL:

K počátkům české turistiky v slovinských Alpách.

G. A. Lindner.

G. A. Lindner, známý náš filosof a pedagog, stal se pro své svobodomyšlné názory, jež udala soukromá zášť, také obětí reakce Bachovy a byl přesazen r. 1855 z Jičína do dolnoštyrského města Celje, kdež pobyl až do r. 1871. Celje je střed úrodného údolí saviňského a nejjižnější části Štyrska vůbec. Nevyniká nějakými krásami stavebními, ale za to její okolí má malebný ráz. Saviňské údolí vroubí téměř se všech stran hory zelené svými lesy a loukami, bohaté úžlabinami a soutěskami, jimiž protékají četné bystřiny, ženoucí ne-li vždy různé průmyslové závody, tedy aspoň horské mlýny a žagy (pily), malebně opřené o půvabná zákoutí hor. Na Lindnera udělalo dojem malého Švýcarska, kterýžto název mu také jihoštyrští patrioté rádi přikládali, i procházel menšími neb většími pochody tuto méně známou část „zeleného a pozeňhaného Štyrska“, „kde kvete kukuřice a pohanka“. Různá jeho místa volival též za své letoviště a s významnějšími krásami dolnoštyrského Švýcarska seznamoval širší obec turistickou i čtenářskou v článkách a feuilletonech nejrozšířenějšího tehdy a dosud existujícího štyrskohradeckého denníku „Tagespost“ a krajinského listu mariborského, aneb aspoň jako referent lokální rubriky těchto časopisů podával občas zprávy, týkající se i těchto krás přírodních. Na základě těchto článků pokusíme se sestaviti kousek retrospektivy z počátků turistického ruchu v planinách slovinských a zároveň tak upozorniti na jednu stránku života Lindnerova v Celji, po které byl předchůdcem, ovšem nuceným poměry, české alpistiky v zemích slovinských. Feuilletony sestavujeme

dle směru cest, nehledě k době, kdy byly konány (rozdily časové nejsou veliké), a doplňujeme někde vlastními poznámkami, jež čtenář lehkou rozezná a jež snad nebudou zcela neužitečné.

V Celji samé dvě věci byly především předmětem zpráv Lindnerových, lázně v Savině a restaurace hradu celjského. Savina svou čistotou, bystrotou a poměrně teplou vodou odedávna lákala cizince do Celje ke koupání. Dnes jsou v Celji dvoje lázně, městské (německé) a slovinské („Diana“) s lepším koupáním. Za času Lindnerových byly zde poměry velice jednoduché, občanstvo se lázní teprve domáhalo a Lindner nejen za vystavění jich nejednou ve svých zprávách rubriky celjské kopí lámal, nýbrž pro ně i činně pracoval, jsa též předsedou družstva pro vystavění lázní (r. 1870).

Nad Celji strmí zříceniny sídla slavných kdysi hrabat celjských, krátký čas též majetek krále Zikmunda. V době stavby jižní dráhy hrozilo hradu nebezpečí, že jej stavitelé koupí pro stavební materiál, než sotva toto nebezpečí minulo, ohrožovalo jej jiné — sesulí. A tu jak hospodářská filiálka celjská, tak i zvláštní komitě ze zastupitelstva obecního staralo se o záchranu zřícenin^{*)}. Lindner opět veřejnost zpravoval o těchto snahách a za ně se přimlouval. Má tedy také podíl na tom, může-li se dnes turista s vysoké věže Bedřichovy kochati vábným rozhledem po jižním Štyrsku, na sever až k Pohorji a na západ k Alpám solčavským.

Cílem jedné z vycházek^{**)} bylo oblíbené poutnické místo, již v Kraňsku ležící, hora Kum (1219 m), s dvojklaným vrcholem, jež zdobí rovněž dva kostely, sv. Neži (Anežky) a Jošta. Z Celje šel podle Saviny do mladého, ale čilého lázeňského města „Laški Trg“, tehdy ještě málo slinného (načež si ve svých referátech o životu lázeňských míst v okolí celjském nejednou stěžuje), odtud do starých elegantních lázní, jež jindy dle patriotického zvyku zove štyrským Gastýnem, Rimských Toplic, a přes železniční uzel (tehdy právě založený) Zidani Most v divoce romantické krajině a jihoštyrský „Manchester“ en miniature Hrasnik a v hlubokém a těsném údolí položené Trbovlje, kde prý slunce o 2 hodiny později vychází a o 2 hodiny dříve zapadá (dnes největší slovinskou jihoštyrskou obec) do Zagorje. Ze Zagorje stoupali do Dobovce, kde „oddělili se od kultury, od člověka, a co jest ještě citelnější, od vody“ a odtud příkrou cestou na Kum. Daleká vyhlídka shora až k Záhřebu a Siseku do Chorvátska, k Lublani do Kraňska

^{*)} G. — Steierische Ruinen. I. Schloß Cilli, Tp. 1863 č. 140.

^{**)} G. L., Sommerausflüge, Tp. 1860, č. 202.

a k Pohorji do Štyrška vnukla mu pro Kum název „kraňského Rigi“, a nadchla ho k poetickému vyjádření svých dojmů, jež zapsal v knize turistů chované v útulně kumské, příbytku kostelníkově.^{*)} Chvála tohoto rozhledu jest úplně oprávněna a vycházka tato jest velmi vděčna.^{**)}

Tímto směrem vedla ho mimo slovinské území cesta do Benátek v polovici září 1863,^{***)} „aby poznal kraj a lidi“. V Kraňsku upoutává jeho pozornost silnější ráz lidí, zvláště hezká Kraňka s obličejem přistříženým téměř italsky. Přes Lublaň a Borovnicu, kde vystupuje z vlaku, aby si prohlédl velkolepý viadukt jižní dráhy, jehož druhé poschodí s 25 sály shledává vhodným pro školu peripatetickou, dostává se do Terstu. Země je sice krásná, ale obyvatelstvo zůstalo na prvních stupních civilisace a Kras sám činí naň dojem velkého hřbitova, jen „doline“ tvoří oasy. V Terstu diví se čistě italskému rázu města při slovanském okolí a mnoha usedlých Němcích, jako vůbec italská národnost jest tentokráte ze všech tří zápasících o vládu nad Adrií nejšťastnější. Ovládla řeč Petrarkova a Tassova, nikoli Prešernova a Kopitarova. V Terstu navštívil jak německý Schillerverein, tak slovinskou Čitavnic, která mu více imponuje. Prohlíží hlavní památky města, ač nemá výčitek svědomí, vynechal-li nějaké museum, na jehož prohlídku stačí čtvrt hodina, a plaví se po bárce do Miramare. Jen výstup na alpský vrcholek neb plavba po širém moři na malém plavidle vnukají mu jakousi blaženou pobožnost, „která jest umožňována toliko úplným izolováním člověka od věavy sociálního života“ jeho mnohonásobnou špinou a kalem“.

Benátky se svým náměslím, podobným spíše salonu, jsou mu kameným obrazem skleslé velikosti, jež se nečte v pergamenech a archivech, nýbrž jež vyčnívá v lapidárním písmu pyšných staveb, ve velkých historických pomnících, ve výtvorech umění doprostřed přítomnosti.

^{*)} Kumberg mit der Wolkenkrone Wie ein Riese unter Zwergen
Wie erhaben thronst Du da — Stehst du unter diesen Bergen
Weit entrückt der Erdenzone Und auf Deiner Stirne frei
Ruh! Dein Haupt so himmelnah! Ruh'n der Gotteshäuser zwei,
Daß dem Pilger dieser Erde
Trost und Labung bei Dir werde:
Kumberg kühn und wolkennah —
Ich bin froh, daß ich Dich sah!

Am 20. August 1860. Gustav Lindner, k. k. Gymn.-Prof. von Cilli, begleitet von Ant. M. Zamola.

^{**)} Lépe ovšem vyjítí ze Zidaného Mostu a stoupali zeleným a tichým úžlabím na Kum; dolů přes Dobovec do Trbovlje neb Hrasniku. Pohodlný denní výlet.

^{***)} Nach Italien. Reisebilder von G. A. Lindner. Tp. 1863, č. 275, 279, 290, 295.

Dožecí palác jsou vlastně dějiny v kameni. Ústava republiky, zásady, ctnosti i zločiny její dají se nejlépe studovati v síních a vězeních tohoto paláce. Večerní ruch na piazze se mu líbí, ale jinak sociální život vymřelý, italského ducha nevidět. Věže a kupole upomínají jej na sto-
vážatou Prahu.

Z Benátek vrátil se domů přes Campagnu, Videm, který naň dělá smutný dojem, ač si hraje na malé Benátky, a Krmin, kde italský kmen vniká do slovanského a německého území, a Gorici, kdež konstatuje čistě italský zevnějšek a kde mu opět Čitavnica imponuje.

Jiným cílem jeho výletů bylo Pohorje, výběžek Alp na jich od Drávy mezi Spodnjim Dravogradem a Mariborem. Na východním úpatí Pohorje, v hluboké rozsedlině položená vesnice Frauheim, dle domácího pojmenování Freiham, byla oblíbeným jeho sídlem;*) toto idylické místo, turistům neznámé, zdálo se mu pravým eldoradem, pravým klimatickým místem pro trudnomyslné a blaseované. Zde pod modře napařilým stanem nebes na zelených lukách, mezi vinnými keři a v sosnových lesích, na okraji skal a v chmurné úžlabině lesní zdálo se Lindnerovi, že stojí vůči člověku jako člověk. Což teprve, když vyšel si do samého pohoří, zanechav svět civilisace, černého fraku a rukaviček daleko za dobrodružně rozervanými řetězy horskými a úžlabinami, ač ovšem velkolepými barvami mu líčený vodopád Pulsgavského (?) potoku ukázal se mu ve skutečnosti jako nepatrný. Pohorjanci mluvící vlastním dialektem obchodují dřívím a vápnem, jež jim skýtá vnitřek pohoří, kdežto jeho úpatí rodí dobré víno.**)

Z Frauheimu vyjel si do Ptuje.***) Ptujské pole vzbudilo v něm představu uherské pusly a jen to ho utěšovalo, že se konají přípravy k zúrodnění kraje (zavodňováním z Drávy), což však dodnes není. Ptuj sama připadala mu jako elegantní a živé město. Na nás dělá dojem venkovského agrárního města. Příznivý dojem L. byl asi způsoben jednak rozdílem proti naprostému klidu v Pohorji, jednak právě nahodilým ruchem zvýšeným přítomností vojska. Měl tam též příležitost studovat národní chorvatské kroje.

*) G. L. Sommerausflüge II. Tp. 1860 č. 228. —nd— Die Perle des Bacheru, Tp. 1864, č. 189.

***) Nejhezčí výlet do Pohorje jest návštěva Ruške kočič při kosteliku sv. Arha (r. 1912 otevřena druhá chata) a vyhlídka s rozhledny německého spolku mariborského (Bacherfurm) nedaleko kostela sv. Bolfenka. V chatě doporučují též vycházku k vodopádu.

****) Sommerausflüge III, č. 232.

V zalesněné úžlabině (nedaleko Konjic) leží zříceniny bývalého kartuziánského kláštera Zajce*), jedné z nejkrásnějších kdysi staveb gotických ve Štyrsku. Lindner lituje, že občané konjičtí upotřebili zdva jako materiálu na vystavění městečka po požáru r. 1786 a že v nedávné době kníže Windischgrätz, majitel, zkázu dokonal, dav snítí brídlicovou střechu. Bude třeba, aby aspoň malíř nebo fotograf zachránili, co se dá. Dnes až na jižní trakt, kterého se užívá jako hospodářského stavení, jest zachována jen kulatá věž a kaple, jinak vše zřícenina.**)

Dříve byla nejbližší stanice j. dr. Poličane, dnes jede z Poličan lokálka až do Konjic.

Také ho poutaly partie ve středu Pohorje, především mezi Vojnikem a Vitanjem.***) Na výběžku Stenice stojí hrad Lindek, jehož kupní cena byla 10 zl., ale s ní nádavkem věčné spory o vlastnictví. K hradu se víže milostná historie à la Romeo a Julie, v níž mnicha zastupoval bratr-laik ze Zajeckého kláštera. S hradu krásný rozhled po savin-
ském údolí a Solčavských Alpách. Od hradu šel přes Lipu po hřebenu podle hamru k potoku Hudina do divoce rozervané úžlabiny vitanjské. Nejhezčí bod údolí jest před Vitanjem, kde proti sobě na dvou vršcích, zdánlivě nepřístupných, strní dvě zříceniny, zámky vitanjské.

Jindy†) jel na koni za Vitanje podle Hudiny vzhůru do hor, „do říše svobody a práce“, do sklářské osady Rakovce a po té stoupal až na hřeben pohorjský (okolo 1450 m), odkud se před jeho zraky prostíraly jako plastický relief Alpy solčavské, Pečica i Sv. Urša.

(Pokračování);



Dr. H. TUMA (Gorica):

Několik důležitých názvů v Julských Alpách.

(Dokončení).

8. „Konta“ je velice rozšířené jméno v Julských Alpách, nyní dochované jen jako jméno vlastní, ačkoli na Goricku je ještě v paměti i jeho morfoložický význam. Pleferšnikův slovník překládá „konta“ prohlubeň mezi kameny, event. Felskluff a vysvětluje je z vlašského

*) G. L. Die Karthause Seitz bei Cilli in Untersteier. Waldheim's Illustrierte Zeitung 1862 č. 27. — G. — Steirische Ruinen. II. Die Karthause Seitz, Tp. 1863 č. 148.

***) Die Fürstbauer, Führer durch Cilli und Umgebung.

****) Steirische Ruinen, III. Lindegg. — Die Weifensteiner Schlösser, č. 152, 153.

†) G. L. Ein Ausflug in die Berge, Tp. 1861 č. 228.

cunetta (vodní příkop). Dle mého názoru není to možno, poněvadž „Konta“ je přesný morfologický výraz. Máme mnoho vlastních jmen „V Konteh“, „Kontni Vrh“, „Kuntar“. Všude značí jméno „V Konteh“ úbočí strmé hory, která spadá skalnatými stupni, tedy stupně s rýhami. Na Bochyňsku pod Černou Prstí je Snežna Konta, kotlina pod Orožnovou chatou, v níž se sbírají pod strmou skalou laviny. Zajímavé je vznikem vlastní jméno Königsberg nad Rabeljem. Dle staré mapy Florjančičovy z r. 1774 jmenovala se ta hora původně Köntenberg, tedy Kontni Vrh. Zřejmě způsobem lidové etymologie učinili z něho Němci Königsberg a korutanští Slovinci přeložili je do slovinštiny „Kraljevska Špica“, v dialektické výslovnosti „Krajevska Špica“. Tento příklad ukazuje zvláště, že leckteré vlastní jméno lze vysvětliti jen cestou historickou. Miklošič zná dva kmeny: Konta skant — sepelire, kutali. Vlastní jméno Konta by se shodovalo s tímto všeslovanským jménem co se významu tkne úplně — značí rozpukanou skálu s rýhami. Jelikož je zachována stará nosovka a původní generické jméno úplně vymizelo, musíme považovati ten výraz za prastarý a poněvadž se vyskytá jen v odlehlých krajinách Julských Alp a nikoli v přístupnějších okresech, můžeme opětně míti za to, že Slovinci byli původními obyvateli těch krajin.

9. „Sópot“ je vlastní jméno, které se nevyskytá jen v Julských Alpách, nýbrž všude, kde přebývají nebo kdysi přebývali Slované. V Uhrách značí „Szopot“ kanál, Sappada v Karnii, Zoppot v Prusku, Sopot, místo severně Plovdiva. Všude, kde se vyskytá jako vlastní jméno, značí buď umělý kanál, nebo vodní rokli ve stěnách. To je základní význam slova sopot. Je-li v rokli voda, šumí-li či nic, je pouze vedlejšího významu. Morfologický zjev je rokle, stísněná skalami, „Klamm“. Protože často tu bývá vodopád a šumění vod, vykládá Pleteršnik slovo sopot in sópot jako vodopád, peřej, pěna střikající vody. Miklošič jmenuje sopot „canalis“. Odvozuje pak vše od sopsi, schnauben, od šumící vody. Slovinský význam sopsi je vskutku také v maďarštině szop (saugen). Ruské „шопотъ“ je podobného významu: bzučení plamene. Bez pochybnosti je tu jeden slovanský kmen všeobecného významu, značící supěti a šuměti a vedle toho ještě zvláštní jméno významu rokle. Sopot se vyskytá též ve slově Sopotnica (jméno potoků v roklích).*) Myslím, že pravý kmen vlastního jména Sopot t. j. stísněné rokli mezi skalami je též jako ruského slova „putat“. Kmen ten je dochován také v slovinském výrazu „potoglavo

*) Srov. též Sopočane, klášter v Novopazarsku.

Pozn. redakce.

kolo“, wankendes Rad. Po mém názoru značí Sopot totéž co německé Klamm, kdežto vodopád se zve vždy „Šum“, „Slap“, „Skok“, „Skokič“, jichž se užívá též jako jmen generických. Sopot má podstatný a důsledný význam těsniny mezi skalami.

10. „Rajda“. Pleteršnik: die Krümmung, rajda ceste ali rajda ptičev, rajda skal. Rajdati, zdvihati vůz od zadu a řídití; rajdnik, vozový hřebík, který spojuje přední část vozu s ojí. Rajdasta cesta, serpentinovitá silnice. Vlastní jméno „Rajdar čili Rejder“, v korutanštině Röder nebo Röderer, vlastník, který bydlí na rajdě. Jméno to se vyskytá v jiném tvaru rida. Cesta jde v ride, je ridesta, nikdy však se neříká rida ptičev, rida gor atd., nýbrž vždy rajda gor (Bergzug). Miklošič odvozuje to slovo, tuším, z německého reiten, neboť fráze „voz rajdati“ shoduje se s rakouským dialektickým „den Wagen in die Reite nehmen“. Ve spojení s tím by bylo německé reiten, anglické ride, starokeltské reda (vůz). Filologové musí se ještě o tom vysloviti.

11. „Mirnik, mir“ vyskytá se v Julských Alpách nejprve jako vlastní jméno pro pastvinu, zasutou skalinu, mir je zeď bez malty nebo zdi podobné, nebo vůbec jen nanesené kamení. Pleteršnik uvádí jméno „mir“ v též významu a připojuje pro Ziljskou dolinu též „mirar“ místo „zidar“ (zedník). V Istrii „mirina“ a po slovinsku „mirje“, „mirvoje“, „mirišče“ pro staré rozvaliny nebo hroby, „mirnik — saxicola oenanthe“, pták, který žije v starém zdivu. Miklošič ukazuje na maloruská, slovácká, běloruská, lužická, hrvatská a srbská jména „mir“ a „mur“, litavské „muras“, staroněmecké „mura“ a dovozuje krátce, že vše to je z latinského murus. Uvážíme-li však, že Slovinci užívají „zid“ místo Mauer a stavěti praví „graditi“, že Rusové neznají výrazu „mur“ nýbrž „mir“, tu můžeme tvrditi, že odvození Miklošičovo není správné. K tomu přistupuje, že máme vlastní jména „Morava“, „Moriz“, na Slovensku „Moravce“, „Morizna“ a v Alpách „Morež“, vedle toho „murava“ pro trávu, která roste okolo domů i značí ten výraz i v ruštině bujný trávník. Tu lze říci, že slovo „mir“ je významu čistě slovanského a značí nanesené, nasuté kamení, morava, murava pak trávu rostoucí po nassutinách. S tím souhlasí německé die Mure, Schuttkegel, řeka Mura, Murica. Filologicky se tomu blíží též mulj, mulina pro tenkou vrstvu prsti v rozvalinách nebo černé bláto, které nanáší voda. K tomu vlastní jméno „Muljava“. Prvotní kořen je asi všearijský, jistě však dlužno zamítnouti, že by mir byl pokaženina latinského murus.

12. „Zajzera“ (ze Za-jezera) je vlastní jméno, označující kraj za jezerem a jest ovšem zřejmě slovinské. Jako jméno geografické našel jsem je ve skupině Krnu asi 2000 m vysoko, v dolině pod Poliškimi Špiky

(Montážem) a v Tyrolských Dolomitech. To ukazuje nejen, že Slovinci sídlili daleko v Tyrolích, nýbrž též i ve výškách nad 2000 m. Kmen, který by byl přišel do těch krajů teprve v VI. nebo VII. století, nebyl by mohl hospodářsky proniknouti tak vysoko, jedině to je přípustné, že slovinští pastýři sídlili tam již dávno před naší erou.

13. „Leva“ značí dle Pleteršnika „kominovitou rýhu“. V Alpách našel jsem to jméno jako vlastní v Zadnjici: „Prva Leva“ a „Zadnja Leva“, dvě prohlubiny zarostlé travou a modřiny v strmé stěně severního Kanjavce, které morfologicky se shodují s výkladem v slovníku. Vedle toho máme „lev“ a „leva“.

Slovo „leva“ je jistě prastaré a poněvadž se vyskytá v zapadlém koutě pod Triglavem nemůže být přineseno odjinud.

14. Jméno, které mne obzvláště mátl, je jméno „Péravo“, značící tolik co vrata a známé v Reziji jako vlastní i generické. „Péravo“ v Senožechu je přechod z Rezije přes Sart 2324 m (slovinské Žrd) do Raccolany. V Miklošičovi nacházíme „brava“, bulharské a srbské slovo, zámek (na dveřích) z tureckého pérava. Baudouin de Courtnai hájil svého času hypotesu, že rezijanský dialekt se vyvinul pod vlivem turanštiny. Historicky je zjištěno, že Slovinci v VI. a VII. století ve spojení s Avary napadali Langobardy ve Furlanii.

Není snad péravo místo vrata zbytek avarštiny, tedy turanštiny?

15. Připojuji ještě, že generické jméno „log“ se vyskytá jako vlastní Lauc, Lauco ve furlanštině východně od Tolmezza.

Furlanské vlastní jméno Laver, Lavera, Lavro, povstalo dle Pirony z Javer resp. ze slovinského javor. Vyskytá se jen tam, kde kdysi sídlili Slovinci.

Vlastní jméno Ledra je uvedeno v glossaři Prampero roku 1265: Un prafo, sito in Campo Idria. Ledra povstalo tudíž ze jména Idrija, které se často vyskytá jako jméno potoků na Goricku. Pro filology je velmi zajímavý přechod led = id, lav = jav.

Charakteristický je název „prédolina“ příčné údolí, jehož se též v Julských Alpách všude užívá jako generického tak i vlastního jména. Dále na západ v Karnii je jméno Forcella Predolina pro přechod z údolí horního Tagliamentu (Tilmenta) pod osadou Forni do softo.

Uvedl jsem širší veřejnosti málo známých slov, která se vyskytují v Alpách velmi často. Zejména jméno „Lašte“ — „Laste“ pro hory je silně rozšířeno v Julských, Karnských, Benátských i Tyrolských Alpách. Nechci činit apodiktických závěrů, jsem však vlastní intuící již na základě sebraného morfologického a jazykového materiálu přesvědčen, že všechna svrchu uvedená jména jsou slovinská a ukazují na původní

usídlení Slovinců. Historicky můj názor je podepřen tím, že dějiny neznají pramene, který by svědčil o příchodu Slovinců do těchto krajín, kdežto po druhé straně historické prameny vypravují o přechodech ozbrojených čet Keltů. Archeologické nálezy ukazují na usídlení Keltů jen v průchodních nebo v bohatých údolích nikoli v odlehlých, zejména pak ve vysokých Alpách. Jestliže nacházíme slovanská jména pro morfologické a hospodářské zjevy až do nejvyšších planin a vrchů tu nemůžeme dedukovati bez řádných předpokladů, že se Slovinci nastěhovali až po Keltech nebo po Římanech do nejvyšších, člověku přístupných krajín Alp, ať by to již byly mírné pastýřské nebo organizované bojovné čety.

▽ ▽ ▽

Dr. J. Kugy o horských stezkách.

Jde o starý problem, dosud náležitě nerozřešený a neujasněný, jak daleko mohou jít alpské spolky ve zpřístupnění hor. Je spornou otázkou podnes, do jaké míry smí jít úprava stezek. Ve velkých časopisech alpských, ba i v našem A. V. byla otázka ta přetřásána. A odpověď, nesoucí konečné rozhodnutí, jest věru těžká.

Co hledáme v horách? Přírodu nedotčenou, nezkracenou a nezkomolenou dílem rukou lidských, přírodu ryzí, nespoutanou požadavky moderních lidských vymožeností, přírodu v plné její kráse, velebnosti a hrůze, přírodu, jež poskytla by nám mohutných a nevšedních dojmů, jichž jinde již, bohužel, nenalzáme, než právě v nepřístupných horských zákoutích, která dosud lidský shon mýjel.

Je přirozeno, že lidé téhož smýšlení, jdoucí za týmž cílem, se sdružují. Jaký je však cíl alpských sdružení? Zajisté nejen spojit všechny lidi souhlasných názorů, kteří prchají z hluku všedního života a hledají odpočinku, osvěžení a zapomenutí, nadšení a krásu v horách, nýbrž i podporovati je v jich podnicích a umožniti jim návštěvu hor. Není jistě každému přáno, aby dovedl se uskromniti na dobu několika dní při táborovém ohni nebo aby pořídil si vlastní stan, který postaví si na libovolném místě, a vlekl s sebou zásoby na několik dní — z toho plyne nutně snaha alpských spolků odpomoci stavbou chat na vhodných místech, poskytujících přístřeší, a pokud lze, i zásoby nutných potravin. Není dále každému dáno tolik odvahy, tělesné síly a obratnosti, aby mohl stoupati bez obavy o svůj život k horským výšinám — odtud

vychází snaha spolků upravovali, pokud možno, stezky do horských výší. Hlavním účelem při tom je odstraňování nebezpečí, která se naskytají pouťníku na cestě k horskému vrcholu. Docházíme tak k překvapujícímu faktu, že snahy sdružení alpských do jisté míry stojí v rozporu s tím, co jednotlivci v horách vlastně hledají. A tu nelze jinak, než srovnat tyto rozpory kompromisem: Alpské spolky usnadňují přístup k vrcholům upravenými stezkami tím směrem, kudy poměrně nejsnáze lze jich dostoupit. Není třeba provést upravené stezky všemi směry, kterými snad možno se na vrchol dostat. Tím neodstranilo by se nebezpečí, naopak zvýšilo; neboť vědomím, že je stezka upravena, dají se snadno svěstí i slabší lezci a pokus takový může skončit pro účastníky osudně. Také není třeba, aby alpské spolky snažily se zkrátit všechny vrcholy stezkami. Ti, kdož silami svými na mimořádně obtížné tury nestačí, spokojí se návštěvou lehce přístupných hor, odnesou si jistě dostatek mocných dojmů a učiní si náležitou představu o velkoleposti horské přírody stejně, ba spíše, než kdyby měli zápasit s obtížemi, na které nestačí.

V poslední době však dochází k nezdravým zjevům. Některé alpské spolky bezdůvodně vybočují daleko za dovolené meze a upravují stezky i takovými směry, kudy dříve výstupy považovány byly za neobyčejně odvážné a nebezpečné lezecké tury — ačkoli k těmto vrcholům vede snadná, téměř pohodlná stezka s jiné strany. Počinání podobné hraničí na profanaci hor.

Kde potom najdeme v horách to, co v nich hledáme, když i v nejodlehlejších zákoutích za každým krokem budou se nám vřítat stopy díla rukou lidských, znešvařujících dílo přírody, když místo nedotčené krásy, po které jsme toužili, setkáme se s balvany, pomalovanými křiklavě rudou barvou a místo nezdolné stěny spatříme jen její karikaturu, spoutanou drátěnými lany, olučenou vytesanými schůdky a zapuštěnými klíny.

V poslední době došlo se této palčivé otázky také známý terstský alpista Dr. J. Kugy, jehož jméno je nerozlučně spojeno s historií slovanských Alp; a není nezajímavou výslechnouti mínění tohoto starého, zkušeného alpisty, který sám řešil mnohé problémy v horách přímo s úmyslem, aby v stopách jeho výstupu časem byla vedena stezka. Pišeť v závěru svého líčení pokusu o proniknutí obrovskými severními stěnami Višské skupiny od Divje Kozy napříč až k vrcholu Više*) do slova:

*) V Oester. Alpenzeitung č. 897 ze dne 5. ledna 1914.

„Ale přece výstup tento bude proveden, musí být proveden, vím to, jest příliš krásný. I kdyby bylo nutno použití umělých pomůcek. Pak ale budíž šelřeno srdečně prosby toho, jenž tento směr po dlouholetých pozorováních navrhl: neposkvřujte krásnou stěnu značkami a nápisy, nenapínejte drátěná lana a nevloukejte řady skob bez konce. Vždyť má to být vznešená cesta pro alpisty a ne ulice. Dobrá skoba ve výši ramen na spodním a podobná na horním konci obtížné passáže k zabezpečení lezce dostačí. K čemu tak nezřízeně zasahovat do plaché čistoty a posvátnosti podobných božských stěn. Naučí-li se vskutku znáti severní stěny Montáže (Špik nad Policami), kdo dnes po mé direktivě cestě severní stěnou, od úpatí až k vrcholu železem pobitou, stoupá od klínu ke klínu? I zabezpečení na římsách budíž účelné ale jednoduché a diskretní.“

Bolestným dojmem působí tato slova, ozývá se z nich trpkost uražených citů autora, jenž vidí, že dílo jeho, jež měl za své nejlepší, je neobratnou rukou navždy zkaženo, ale přece obsahují správnou kritiku přehnané činnosti některých alpských spolků. Budme rádi, že ostrá tato kritika týká se běláckého odboru německorakouského alpského spolku, a že našim alpským družstvům, jak slovinskému, tak českému dosud není dobře možno činit podobné výtky. Mějme však na paměti i ve všech dalších podnicích našich, že vždy třeba zachováti v úpravě cest, jak dr. Kugy správně řekl, jednoduchost a diskretnost. Č.

▽ ▽ ▽

Ze slovanských Alp a Přímoří.

VALNÁ HROMADA ÚSTŘEDÍ SLOVINSKÉHO ALPSKÉHO DRUŽSTVA konala se dne 4. dubna v Lublani. Celé družstvo (i s českým odborem) čítalo koncem r. 1913 3385 členů. Z toho na ústředí připadá 1004 členové. Příjmy ústředí obnášely 150.475'39 K, vydání 148.309'50 K. Z chat mělo družstvo hrubého zisku 39.158'09 K, vydání na ně obnášela 31.516'25 K. Za nové úpravy, hlavně za adaptaci hotelu Zlatorog vydáno 50.854'06 K. Majetek družstva obnáší 209.707 K, passiva 85.207 K. Do výboru byli zvoleni: předsedou dr. F. Tomišek, místopředsedou Iv. Macher, jednatelem J. Hauptman, jeho zástupcem J. Mlakar, pokladníkem A. Šusterčič, jeho zástupcem O. Šanšek, správci chat J. Korenčan a J. Ogorelec, členy výboru V. Škaberne, L. Mencinger, J. Demšar.

Kromě jiných úprav chce ústředí věnovati v tomto roce velkou pozornost lékárnám v chatách a opatřením záchranným, což dlužno uvítati s povděkem.

BOJ O CHATU NA KRIŽI. Německé a rakouské alpské družstvo neohlíží se pranic na poměry národnostní i snaží se opětovně zasahovati do území čistě slovinských i tam, kde dosud nemělo žádných posic a tudíž ani historických nároků. Když se nezdařila koupě pozemku u jezera Splevského (pozemek ten zakoupilo od obce Trenty Slovinské alpské družstvo), vyčítalo německé družstvo příhodný okamžik, kdy se v Trentě stal starostou alpenvereinský vůdce a hostinský od Baumbachovy chaty (gostilna h Triglavu) Zorč. V jeho hostinci uspořádána večerní schůze obecního zastupitelstva, která po dlouhém jednání (sořva asi n a s u c h o konaném) pozdě v noci s hlavami pravděpodobně již nepřilíš jasnými, většinou j e d n o h o hlasu se usnesla prodati Němcům 400-500 m² na Križských Podech za 300 K. Pro prodej hlasoval starosta Zorč, jeho bratr a tři jiní Trentané, proti byli; bývalý starosta Cuder (hostinský Zlatorogu), jeho příbuzný též jménem Cuder, vůdce Komac a učitel Muznik. Celé usnesení má řadu formálních i materiálních závad, takže lze očekávati, že bude zemským výborem v Gorici zrušeno. Naše členy upozorňujeme, aby při návštěvě Trenty zašli do Cudrova hostince »Zlatorog« a nikoli do Zorčova »Triglav«. Za vůdce pak aby si volili vždy jen J. Komace (Pavera) a A. Tožbara (Špika) oba výborné lezce a oddané Slovinskému alpskému družstvu.

HOTEL ZLATOROG NA BOHINJSKÉM JEZERU je již otevřen, rovněž tak Kadilnikovova chata na Golici, chata v Kamnické Bistrici a Prešernova chata na Stolu. Ostatní větší chaty budou otevřeny koncem června.

PLANINSKI DOM NA VRŠIČU byl v r. 1913 navštíven v celku 828 osobami.

KRANJSKÝ ODBOR S. P. D. hodlá rozšířiti Prešernovu chatu na Stolu, poněvadž dosavadní stavba nestačí návštěvníkům. Přístavba bude se zvatí „Dr. Kušarjev Kot“.

RUŠSKÁ CHATA A VILA PLANINKA NA POHORJU jsou od poloviny května otevřeny a ohostěny. Všechny pokoje se dají vytápěti. Loni je navštívilo přes 2000 osob.

NĚMECKÁ CHATA NA KOROŠICI bude letos ohostěna. Němci usilují, aby dostali dovolení obnoviti chatu na Okrešlji, kdež ovšem stojí slovinský Frischaufov dom.

V JELŠE NA OSTROVĚ HVARU byl rozšířen nedávno postavený hotel Jadran, takže nyní čítá 32 pokojů. Jelša vyniká mezi dalmatskými místy krásnou polohou, prameniitou vodou, koupelemi v písčité zátocce Minč, hojnou vegetací a mnoha výlety do okolí, poskytujících daleké výhledy na moře. Naši členové požívají v hotelu Jadran 15% slevy.

PŘÍRODNÍ PARK NA MLJETU. Rakouský spolek pro zřizování přírodních parků zamýšlí ujal se státních lesů na Mljetu, zejména v okolí kláštera Sv. Marije na jezeru. Místo je voleno výborně, ovšem bude třeba dosti prostředků na výkup jednotlivých polností a prāv pastevních, které přísluší obyvatelům nejbližší obce Govedjari.

AUTOMOBILOVÉ LINIE V GORICKU.

I. GORICA — POSTOJNA.

Tam		STANICE	Zpět	
dop.	odp.		dop.	odp.
		odj.	přij.	
600	400	↓ Gorica	↑	945 745
624	424	↓ Ajševica	↑	926 726
641	441	↓ Šempas	↑	910 710
658	458	↓ Črniče	↑	888 688
728	528	↓ Sv. Križ-Cesta	↑	889 689
740	540	↓ Ajdovščina	↑	818 618
804	604	↓ Vipava	↑	745 545
825	625	↓ Sv. Vid	↑	718 518
907	707	↓ Razdrto	↑	648 448
921	721	↓ Hruševje	↑	631 431
936	736	↓ Hrašče	↑	619 419
950	750	↓ Postojna město	↑	600 400
1005	—	↓ Postojna nádraží	↑	
		přij.	odj.	

II. BOVEC — SV. LUCIJA.

ráno	odp.	STANICE	ráno	odp.
		odj.		přij.
6:25	3:05	↓ Bovec	↑	9:51 6:59
6:45	3:25	↓ Žaga pri Bovcu	↑	9:29 6:37
6:54	3:34	↓ Srpenica	↑	9:22 6:28
7:11	—	↓ Trnovo	↑	— 6:07
7:39	4:28	↓ Kobarid	↑	8:32 5:46
7:46	—	↓ Idsko	↑	— 5:30
—	5:00	↓ Perše	↑	— 4:55
8:32	5:21	↓ Tolmin	↑	7:42 4:47
8:58	5:47	↓ Sv. Lucija pošta	↑	7:21 4:26
9:04	5:53	↓ Sv. Lucija nádr. odj.	↑	7:05 4:10
celý rok.				
2:—	—	odj. Kobarid	↑	1:05
2:30	—	↓ Tolmin	↑	12:20
3:—	—	přij. Sv. Lucija nádr. odj.	↑	12:05
od 15. dubna do 15. října v neděli, pondělí, čtvrtek a sobotu.				

III. BOVEC — TRBIŽ.

odp.	STANICE	večer
	odj.	přij.
12:30	↓ Bovec	↑ 7:20
12:45	↓ Kluže	↑ 6:55
1:10	↓ Log	↑ 6:40
1:45	↓ Strmec	↑ 6:20
2:00	↓ Predel	↑ 6:05
2:10	↓ Rabelj	↑ 5:50
2:20	↓ Mrzla voda	↑ 5:30
2:50	↓ Trbiž	↑ 5:10
	přij.	odj.

IV. GORICA — GRADEŽ (Grado).

Odjezd		STANICE	Příjezd	
ráno	večer		ráno	večer
745	—	Gorica státní nádraží	1100	830
800	500	odj. Gorica město	↑	1116 816
820	520	↓ Fara	↑	1056 756
828	528	↓ Gradišče	↑	1050 750
832	532	↓ Zagraj	↑	1042 742
842	542	↓ Villesse	↑	1032 732
852	552	↓ Ruda	↑	1023 723
900	600	↓ Villa Vicentina	↑	1016 716
915	615	↓ Aquileja	↑	1000 700
930	630	↓ přij. Gradež stanice odj.	↑	945 645

Literatura.

DVOJÍM RÁJEM. Napsali dr. J. V. Daneš a dr. K. Domin. I. díl, Cesta na Jávě a po Jávě. II. díl, Cesta po Australii a na Ceylon. Vydal J. Otto.

Cestopis dotýká se léz vysokých krajin javanských a australských, jsou v něm popsány výstupy na sopky Panggerango a Gedeh, na Bellenden-Ker a návštěvy v krajině Goenoeng Sewoe. Leč i tury nížinné jsou zajímavé obličejem pralesů a houštin a nevyvinutou dosud civilizací. Zejména Danešova jízdní tura Queenslandem, kterou konal namnoze sám s jedním jízdním a jedním nákladním koněm, nepostrádá episod velmi podobných událostem na horské tuře.

THE CANADIAN ALPINE JOURNAL. Published by the Alpine Club of Canada 1913. Skvostná publikace, výpravou možná snad jen v poměrech amerických. Na 137 stran textu, připadá bezmála 70 celostránkových obrazových příloh bezvadného provedení a nadobytě pestrého výběru. Svazek je rozdělen na oddíl turistický, vědecký, miscellance a zprávy o spolku. Články týkají se hor kanadských i hor na Aljašce, leč také Švýcar, Altaje a j. Zábavný je článek »Vermilion impressions« od P. A. W. Wallace s povedenými karrikaturami.

Různé zprávy.

DVĚ NOVÉ SKUPINY 15ti a 30tídenních předplatních listků a to pro východní Alpy a pražský výletní obvod zavádí se od 1. května 1914. Skupina 4A (Východní Alpy) obsahuje tyto trati: Zeltweg — Sv. Vid osobní nádraží—Feldkirchen v Korutanech—Bělák hlavní nádraží—Pontafel, Zeltweg—Fohnsdorf, Zeltweg—Wolfsberg Unter Drauburg—Wöllan—Celje, Unzmarkt Frauenberg—Mauterndorf, Treibach—Althofen—Klein Glödnitz, Launsdorf—Mössel—Hüttenberg, Sv. Vid, osobní nádraží—Celovec hlavní nádraží—Področica, Podkloster—Šmohor, Trbiž—Jesenice.

Do skupiny 7 A (Pražský výletní obvod) jsou pojaty tyto trati: Praha, nádraží Frant. Josefa—Neratovice—Mladá Boleslav—Bakov—Turnov—Libuň—Jičín, Všetaty—Přivory—Mělník—Mšeno—Sudoměř—Skalsko—Mladá Boleslav—Libošovice—Kosf—Libuň. Praha, severozápadní nádraží—Lysá—Velký Osek—Kolín—Sedlec—Kutná Hora—Kutná Hora, město, Praha, státní nádraží—Poříčany—Kolín, Praha, nádraží Frant. Josefa—Benešov, Vršovice—Nusle—Modřany—Dobříš, Vrané—Čerčany—Pyšely—Ledečko—Bečvary—Kolín. Praha, nádraží Frant. Josefa—Dušníky—Slaně. Praha, nádraží Frant.-Josefa—Řevnice—Beroun—Rakovník jakož i lodní trati Praha—Smíchov—Vyšehrad (Palačského nábřeží)—Brunšov—Štěchovice a Praha (ostrov Kampa)—Mělník (Pražská společnost pro paroplavbu na Vltavě a Labi v Čechách). Předplatní listky pro tyto skupiny vydávají se za cenu stanovenou pro ostatní skupiny, 26 korun pro III. tř., 46 korun pro II. tř. a 66 korun pro I. tř. s 15denní platností; 40 korun pro III. tř., 66 korun pro II. tř. a 98 korun pro I. tř. s 30denní platností. — Pro skupinu 4A (Východní Alpy) vydávají tyto listky osobní pokladny stanic Sv. Vid, osobní

nádraží, Celovec, hlavní nádraží, Bělák, hlavní nádraží, Trbiž, Pulj, Gorice, státní nádraží, Bled, Jesenice, Lublaň, státní nádraží a Lublaň, hlavní nádr., pak c. k. říditelství státních drah v Terstu, pak městská kancelář c. k. rak. státních drah ve Vídni, výdejna c. k. rak. státních drah ve Vídni, výdejna c. k. rak. státních drah v Terstu, Hotel de la Ville a Excelsior Palace, výdejny a dotazovny c. k. rak. státních drah v Běláku a Celovci. Listky pro skupinu 7A (Pražský výletní obvod) vydávají osobní pokladny stanic důležitějších v obvodu výletním, zejména: Praha, nádr. Frant.-Josefa, Praha, Severozápadní nádraží, Praha, Státní nádraží, Smíchov, Státní nádraží atd., dále městské kanceláře c. k. rak. státních drah ve Vídni, Linci, Karlových Varech a Mariánských Lázních, jakož i cestovní kanceláře Schenker a spol., Šulc a spol., Schick a Rosenbaum, akciová banka Bohemia a Pražská společnost pro paroplavbu na Vltavě a Labi v Čechách v Praze.

DNE 1. KVĚTNA t. r. vstoupil na tratích c. k. říditelství státních drah v Praze v platnost letní jízdní řád, který vykazuje mezi jiným tyto novoty a změny: Rychlík čís. 201 odjížděti bude z Vídne n. F.-J. až v 7 hod. ráno a přijede do Prahy n. F.-J. ve 12 hod. 17 min. odp. Přímé rychlíkové spojení, jež až dosud rychlík čís. 202 z Berlína-Anh. do Vídne n. F.-J. obstarával, přejde na rychlík čís. 204 přes Děčín—Všetaty, kterýžto vlak na trati Děčín (odj. 11 hod. 06 min. dop. — Praha, n. F.-J. (přij. 1 hod. 24 min. odp.) nově zaveden bude. U rychlíků čís. 201—204 mezi Vídni a Drážďany a u rychlíků čís. 203—202 a 205—206 mezi Vídni a Prahou budou zařazeny jídelní vozy, Budou tudíž u všech rychlíků mezi Vídni n. F.-J. a Prahou n. F.-J. jezdit jídelní vozy. Z Prahy do Lázní Aussee a z Prahy do Inšprucku a zpět budou u rychlíků čís. 206—205 (odjezd z Prahy v 6 hod. 50 min. ráno, příjezd do Prahy v 10 hod. 18 min. večer) jezdit přímé vozy I., II., a III. třídy. Přímé vozy, jež až dosud z Podwoločzsky do Františkových Lázní a z Přerova do Mnichova a zpět u rychlíků čís. 303—1102 jezdily, budou jezdit u těchto vlaků jen z Prahy do Františkových Lázní a z Prahy do Mnichova. U rychlíku čís. 1102 do Přerova možno též nastupovati v Praze, státním nádr. (odj. 5 hod. 27 min.)

Spolkové zprávy.

VALNÁ HROMADA ČESKÉHO ODBORU konala se dne 7. května t. r. v nové místnosti odboru ve Sněmovní ulici. Za nepřítomného předsedu prof. Chodounského zahájil schůzi místopředseda dr. Frantá. Od čtení zprávy jednatele bylo upuštěno, poněvadž byla uveřejněna v 3. čísle „Alpského Věstníku“. Do té přednesl pokladník rada Mareš zprávu pokladní, z níž vyjímáme:

Příjmů měl odbor K 5956'86, vydání K 5233'20, hlavní položky v příjmech jsou členské příspěvky K 2630'58 a výnos chal K 1330'91, dary a subvence obnášely pouze 261 K, největší vydání je na cesty